

جوانانِ تراز گام دوم انقلاب اسلامی: عنصر دفاعی در مقاومت وحدت آفرین و تمدن‌ساز

(مؤلفه‌ها و چگونگی‌ها)*

□ مجید بیشه^۱

چکیده

برابر معارف انقلاب اسلامی و منظمه فکری امامین انقلاب، خطی که نظام جمهوری اسلامی ایران طی می‌کند، رسیدن به تمدن نوین اسلامی است. از این منظر و در راستای افق تمدنی انقلاب اسلامی، پرداختن به شایستگی‌های جوانانِ تراز گام دوم انقلاب اسلامی و نیز تبیین نحوه نقش آفرینی آنان با نگاه وسیع فرامرزی و امتداد عمق راهبردی (به تعبیر رهبر معظم انقلاب: از واجب‌ترین واجبات کشور) و تغییر نظم نوین جهانی در عرصه‌های مختلف اعتقادی، سیاسی، علمی، فرهنگی، اقتصادی ... با شاکله دفاعی مقاومت با بهره‌مندی از ظرفیت وحدت تمدن‌ساز در سطح امت اسلامی، از جمله ضرورت‌هایی است که باید مورد اهتمام و تأکید قرار گیرد. بدین‌منظور در این مقاله تلاش گردید با رویکرد استقرایی و روش کیفی، با تحلیل مضمون متن یکی‌نه گام دوم انقلاب، ضمن معرفی شایستگی‌های جوانان تراز در قالب ۳ مضمون اصلی و ۷۲ مضمون

فرعی، مبتنی بر سپهر اندیشه رهبر معظم انقلاب اسلامی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، مراتب وحدت تمدن‌ساز و چگونگی نقش آفرینی جوانان تراز ذیل نظریه مقاومت نیز تبیین گردد. مبتنی بر یافته‌های پژوهش حاضر و به منظور پیوند حوزه نظر و عمل و زمینه‌سازی نقش آفرینی مؤثر جوانان تراز گام دوم انقلاب اسلامی در عرصه‌های جهانی با رویکرد تمدن نوین اسلامی، پیشنهادهایی در سطح راهبردی و عملیاتی با رویکرد زنجیره گفتمان‌سازی - نظام‌سازی ارائه گردید.
واژگان کلیدی: تمدن نوین اسلامی، جوانان تراز، گام دوم انقلاب، مقاومت، وحدت تمدن‌ساز.

مقدمه

برابر منظومه فکری امامین انقلاب اسلامی، خط سیر نظام جمهوری اسلامی ایران، رسیدن به تمدن نوین اسلامی است. از منظر آیة‌الله خامنه‌ای به مثابه یک متفکر و اندیشمند اسلامی، مقصود نهایی از انقلاب اسلامی، رسیدن به تمدن نوین اسلامی در زنجیره‌ای منطقی و مستمر است که بر چهار رکن دین، عقلانیت، علم و اخلاق بنا شده است و برای تحقق آن باید پنج مرحله انقلاب اسلامی، نظام اسلامی، دولت اسلامی، جامعه اسلامی و تمدن اسلامی در مسیر تمدن‌سازی پشت سر گذاشته شوند که در حال حاضر، تلاش برای مرحله سوم یعنی دولت اسلامی از اهمیتی ویژه برخوردار است. معظم له گام نهایی در مراحل پنج گانه اهداف انقلاب اسلامی را تحقق تمدن اسلامی دانسته، خاطرنشان کرد:

«تمدن اسلامی، کشورگشایی نیست، بلکه به معنای تأثیر پذیرفتن فکری ملت‌ها از اسلام است» (دیدار اعضای شورای عالی «مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت» با رهبر انقلاب، ۱۳۹۵/۰۲/۰۶).^۱

ایشان به نسل جوان اعتماد و اعتقادی ویژه دارد و معتقد است که آینده انقلاب و ایران با تلاش و کوشش این قشر رقم می‌خورد و محور تحقق نظام پیشرفته اسلامی و تمدن نوین اسلامی، جوانان هستند:
«این سخنان در قالب سیاست‌ها و قوانین، بارها تکرار شده است؛ ولی برای اجرای

۱. بیانات و دیدگاه‌های مقام معظم رهبری، در پایگاه اطلاع‌رسانی معظم له (Khamenei.ir) قابل مشاهده است.

شایسته آن، چشم امید به شما جوان هاست، و اگر زمام اداره بخش های گوناگون
کشور به جوانان مؤمن و انقلابی و دانا و کاردان - که بحمدالله کم نیستند- سپرده شود،
این امید برآورده خواهد شد؛ إن شاء الله» (بیانیه «گام دوم انقلاب» خطاب به ملت ایران،
۱۳۹۷/۱۱/۲۲).

۵۱

در گام دوم انقلاب، جوانان به عنوان موتور پیشران حرکت، نقش اساسی و محوری در برپایی دولت اسلامی دارند. همان گونه که لازمه گام برداشتن حرکت است و لازمه حرکت نیز وجود نیروی محرکه و به تعبیری پیشran است، در گام دوم انقلاب، جوانان موتور پیشran حرکت در نظر گرفته شده‌اند. جوانان به جهت ظرفیت‌های آینده‌ساز خود به عنوان یکی از مهم‌ترین سرمایه‌های انسانی کشورها محسوب می‌شوند. بدین جهت از یکسو پرداختن به شایستگی‌های مورد انتظار از جوان تراز گام دوم انقلاب به عنوان پیشran و بازیگر کلیدی در فصل جدید زندگی جمهوری اسلامی ایران در راستای خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی ضروری به نظر می‌رسد. از دیگرسو، از این حیث که حضرت آیة‌الله خامنه‌ای برای گام دوم انقلاب، مأموریت‌هایی از جمله ساختن تمدن نوین اسلامی از طریق مدیریت جهادی و انقلابی، توسعه و گسترش علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی، عزت ملی و روابط خارجی و مرزبندی با دشمن و سبک زندگی را به جوانان واگذار کرده است و دستگاه استکبار جهانی نیز به جهت مقابله با آرمان و افق تمدنی انقلاب اسلامی، جنگی ترکیبی و همه‌جانبه را در عرصه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، علمی و... برنامه‌ریزی نموده است، مقوله دفاع نیز از حوزه‌های امنیتی فراتر رفته و معطوف نمودن جوانان تراز گام دوم نیز به عنصر فعال دفاعی، از اهمیت بالایی برخوردار است.

در این میان، یکی از ارکان انسجام در سطح امت اسلامی با بهره‌گیری از آموزه‌های قرآنی کلمه وحدت و مجاهدت در وحدت کلمه بوده که زمینه‌ساز قدرت امت اسلامی و مقاومت در برابر سیاست‌های استکباری کشورهای سلطه‌گر در جهان است. در ادبیات علوم سیاسی، وحدت یکی از مؤلفه‌های اقتدار و امنیت به شمار می‌رود و این جهت‌گیری با نگاه توحیدی از اهمیت بالایی نیز برخوردار است.

بنابراین تبیین نحوه نقش آفرینی جوانان تراز گام دوم انقلاب در راستای افق تمدنی انقلاب اسلامی با نگاه وسیع فرامرزی و امتداد عمق راهبردی -از واجب‌ترین واجبات کشور- (بیانات در دیدار مجمع عالی فرماندهان سپاه، ۱۳۹۸/۰۷/۱۰) و تغییر نظم نوین جهانی در عرصه‌های مختلف اعتقادی، سیاسی، علمی، فرهنگی، اقتصادی و... با شاکله دفاعی مقاومت با بهره‌مندی از ظرفیت وحدت تمدن‌ساز در سطح امت اسلامی، از دیگر الزام‌هایی است که باید مورد توجه و تأکید قرار گیرد؛ مقاومتی که به تعبیر رهبر معظم انقلاب، ارمغان آور پیروزی، پیشرفت و صیانت از کشور است (بیانات در دیدار پیشکسوتان و فرماندهان دفاع مقدس، ۱۴۰۱/۰۶/۳۰) و در قالب نظریه هم جزء نظریه‌های اصیل و درست بوده و در مقام عمل نیز مقاومت را به عنوان یک جریان، حق جوان‌هایی می‌داند که در مقابل آمریکا مقاومت می‌کنند؛ جوان‌هایی از عراق، سوریه، لبنان، شمال آفریقا، مناطق شبه قاره و اطراف آن‌ها (بیانات در دیدار دانش‌آموزان و دانشجویان، ۱۳۹۷/۰۸/۱۲). «دوران فعلی دوران گذار به یک نظم جدید جهانی است. در کنار بازیگران ستی، بازیگران جدید در آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین وارد عرصه شده‌اند و در تلاش‌اند جایگاه خود را در نظم جدید پیش رو، ثبیت کنند» (دیدار مسئولان وزارت خارجه و سفرا و... با رهبر انقلاب، ۱۳۹۳/۰۵/۲۲). بنابراین جریان مقاومت با محوریت جوانان می‌تواند به عنوان یکی از ظرفیت‌های کلیدی در تغییر نظم نوین جهانی مدنظر قرار گیرد. «شرایط گیتی حساس و جهان در حال گذار از یک پیچ تاریخی بسیار مهم است. انتظار می‌رود که نظمی نوین در حال تولد یافتن باشد» (بیانات در شانزدهمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد، ۱۳۹۱/۰۶/۰۹).

به همین جهت در این مقاله، ابتدا به این سؤال‌ها پاسخ خواهیم داد: جوان تراز گام دوم انقلاب به عنوان بازیگر کلیدی در افق تمدنی انقلاب اسلامی، از چه شایستگی‌های مورد انتظار باید برخوردار باشد؟ تمدن نوین اسلامی در گفتمان رهبر معظم انقلاب اسلامی از منظر وحدت به عنوان عرصه میدان مقاومت جوان تراز، چه مراتبی دارد؟ پایش نقش آفرینی جوانان تراز معطوف به افق تمدنی انقلاب اسلامی و وحدت تمدن‌ساز در عرصه‌های مختلف اعتقادی، سیاسی، فرهنگی، علمی، اقتصادی و... چگونه میسر خواهد شد؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

به منظور رعایت انسجام و سیر منطقی مطالب مرتبط با موضوع مورد بحث، در تدوین مطالب ابتدا به موضوع کلان‌تر یعنی تمدن نوین اسلامی، جوان تراز گام دوم انقلاب اسلامی (معطوف به شایستگی‌ها)، و سپس به مرور ادبیات مقاومت و وحدت تمدن‌ساز در منظومه فکری رهبر معظم انقلاب پرداخته خواهد شد.

تمدن نوین اسلامی در آندیشه امام خامنه‌ای

بر خلاف سایر معانی رایج تمدن در چند دهه اخیر و بر اساس فرهنگ دینی، تمدن را می‌توان چنین تعریف کرد: «به مجموعه تلاش‌های یک جامعه جهت پاسخگویی به مجموعه نیازهای خود بر اساس امکانات بومی و پیامدهای مثبت و منفی ناشی از این تلاش‌ها، تمدن نام نهاده می‌شود». این تعریف از تمدن، هرچند که از جامعیت جهت پوشش کلیه جوامع بشری و تمدن‌های ناشی از آن‌ها برخوردار است، اما بیشترین انطباق را با حوزه نقکر اسلامی دارد. جامعه اسلامی بر اساس قاعده «نفی سبیل»،^۱ جامعه‌ای است که خود پاسخگوی نیازهای خود است و جهت ادامه مسیر و حیات، نیازمند سایر جوامع -به ویژه جوامع غیر مسلمان- نیست و می‌تواند به نیازهای واقعی انسان -اعم از مادی و معنوی- پاسخ گوید تا مفهوم حیات طیبه و دنیا و آخرت حسن را محقق کند (کوشکی، ۱۳۹۳). آیة‌الله خامنه‌ای همواره تلاش داشته است به کمک مبانی دینی و قرآنی، به بازتعریف تمدن نوین اسلامی پردازد. در همین راستا، ایشان مراحل پنج گانه‌ای را برای رسیدن به تمدن نوین اسلامی طراحی فرموده است:

نمودار ۱: سیر تکاملی انقلاب اسلامی (بهمنی، ۱۳۹۳: ۲۲۶)

۱. «وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِكُفَّارِنَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا» (نساء / ۱۴۱)؛ و خداوند برای کافران، تسلطی بر مسلمانان هرگز قرار نداده است.

با توجه به بازخوانی و مرور فرمایشات آیة‌الله خامنه‌ای می‌توان تیجه گرفت که در سیر تکوین تمدن اسلامی، در حال حاضر تمکز روی مرحله سوم یعنی تشکیل دولت اسلامی است. ایشان گام نهایی در مراحل پنج گانه اهداف انقلاب اسلامی را تحقق تمدن اسلامی دانست که همزیستی و وحدت امت اسلامی گسترش خواهد یافت و خاطرنشان کرد که تمدن اسلامی، کشورگشایی نیست، بلکه به معنای تأثیر پذیرفتن فکری ملت‌ها از اسلام است (دیدار اعضای شورای عالی «مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت» با رهبر انقلاب، ۱۳۹۵/۰۲/۰۶). یکی از کارکردهای معنویت در جامعه، ایجاد وحدت و حفظ انسجام اجتماعی است. در جامعه اسلامی، «اخوت دینی» عامل همبستگی اجتماعی است. از جمله ابعاد معنویت، اعتقاد عمیق نسبت به خداوند و ائمه اطهار^{۱۰} است. اعتقاد به یگانگی خداوند و سیره نبوي^{۱۱} و ائمه اطهار^{۱۲} (به طور خلاصه، قرآن و عترت) نقش مؤثری در ایجاد وحدت دارد (رودساز و بیشه، ۱۳۹۳: ۱۰۰).

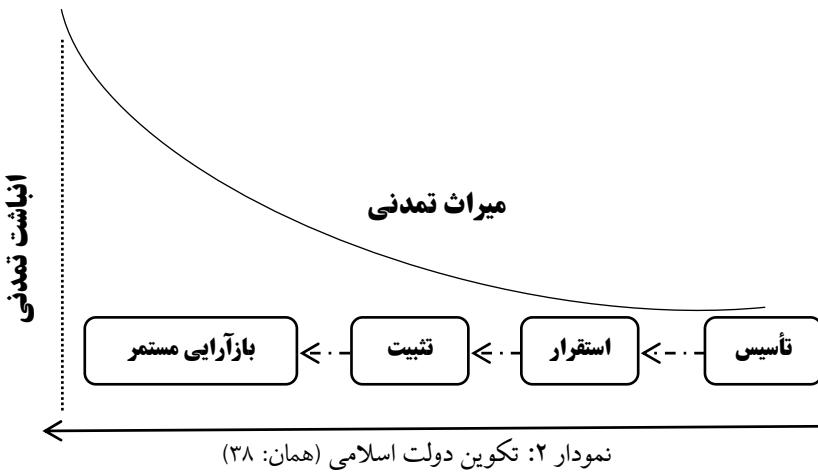
برابر بیانات امام خامنه‌ای، شاخص‌های دولت اسلامی را می‌توان در هفت محور خلاصه نمود: ۱- ساخت اعتمادی و اخلاقی؛ ۲- خدمت به خلق؛ ۳- التزام به عدالت؛ ۴- سلامت اقتصادی و مبارزه با فساد؛ ۵- قانون‌گرایی؛ ۶- حکمت و خردگرایی؛ ۷- تکیه بر ظرفیت درون‌زای کشور (بیانات در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت، ۱۳۹۲/۰۶/۰۶).

همچنین در باب وظایف دولت اسلامی به وظایفی مانند وظایف تربیتی (۱۳۸۰/۰۲/۱۲)، وظایف اقتصادی (۱۳۹۳/۰۲/۲۳؛ ۱۳۸۱/۱۱/۱۵)، وظایف امنیتی (۱۳۹۴/۰۵/۲۶؛ ۱۳۸۰/۰۲/۲۸)، وظایف سیاسی (۱۳۸۰/۰۲/۰۶؛ ۱۳۸۸/۰۶/۱۶؛ ۱۳۸۶/۰۴/۰۹؛ ۱۳۸۵/۰۳/۲۹؛ ۱۳۸۱/۱۲/۰۶؛ ۱۳۸۰/۰۲/۱۱؛ ۱۳۸۰/۰۲/۱۲)، وظایف فرهنگی (۱۳۹۰/۰۵/۲۶؛ ۱۳۹۲/۰۳/۱۴؛ ۱۳۹۱/۰۵/۰۳؛ ۱۳۹۰/۰۵/۰۵؛ ۱۳۹۴/۰۲/۰۹؛ ۱۳۹۲/۰۸/۱۲؛ ۱۳۹۲/۰۳/۱۴؛ ۱۳۹۱/۰۵/۰۳؛ ۱۳۹۲/۰۲/۰۹؛ ۱۳۹۱/۰۵/۰۵؛ ۱۳۹۴/۰۶/۰۸)، وظایف اجتماعی (۱۳۹۴/۰۵/۲۶؛ ۱۳۸۴/۰۶/۰۸؛ ۱۳۹۴/۰۵/۲۶؛ ۱۳۸۰/۰۲/۲۸)، وظایف امنیتی (۱۳۹۴/۰۲/۰۶؛ ۱۳۸۰/۰۲/۲۸؛ ۱۳۸۸/۰۶/۰۸؛ ۱۳۸۱/۰۹/۱۵؛ ۱۳۸۱/۰۲/۲۲؛ ۱۳۷۶/۰۴/۲۵؛ ۱۳۸۹/۱۲/۱۷؛ ۱۳۸۸/۰۱/۰۱؛ ۱۳۸۱/۰۲/۱۵؛ ۱۳۷۶/۰۴/۰۴؛ ۱۳۸۹/۱۲/۱۱؛ ۱۳۹۳/۱۱/۱۱؛ ۱۳۹۴/۰۳/۱۴؛ ۱۳۹۴/۰۳/۱۴) اشاره فرمود.

با توجه به سؤالی که آیة‌الله خامنه‌ای در جمع اساتید، فضلا و طلاب حوزه علمیه قم در مدرسه فیضیه مطرح نمود: «این تمدن برای پیدایش خود و سپس برای ماندگاری و استواری خود، از چه عناصر و از چه عواملی کمک خواهد گرفت؟» (۱۳۷۹/۰۷/۱۴)، ذکر این نکته تحلیلی و استنباطی نیز ضروری است که مؤلفه‌ها و میزان شایستگی‌های

مورد انتظار مرحله استقرار (پیدایش) دولت اسلامی، با مرحله گذار، تثبیت (ماندگاری) و تعالی (استواری) دولت اسلامی می‌تواند متفاوت باشد.

سیر تکوین دولت اسلامی نیز در نمودار ۲ به خوبی ترسیم شده است و بیانگر آن است که هر چه دولت از بدو تأسیس به مرحله تثبیت و بازآرایی مستمر می‌رسد، آثار تمدنی بیشتری تولید و خلق می‌کند و میراث تمدنی افزایش می‌یابد (جعفری، ۱۳۹۹).

از این رو می‌توان استدلال نمود همان طور که در مرحله انقلاب اسلامی، جوانانی به رهبری امام خمینی توانستند انقلاب اسلامی را به پیروزی برسانند، تضمینی وجود نخواهد داشت که همان نسل اول انقلاب اسلامی بتواند در مرحله استقرار دولت اسلامی پیروزی بخش باشد و گواه این استدلال نگارنده، مفاد بیانیه گام دوم انقلاب بوده که چهار دهه آینده نظام اسلامی را از جوانان امروز مطالبه‌گری می‌نماید. همان گونه که امام خمینی به جوانان آن زمان اعتماد و اطمینان کرد، مسئولان امروز کشور نیز به جوانان فعلی کشور اعتماد کرده و زمام امور حکمرانی را با تکیه بر تجربه خود، به آن‌ها واسپارند، تا تلفیق توان و انگیزه جوانی و تجربه و پختگی پیشکسوتان، طریق نوینی را در گام دوم انقلاب پیش روی حکمرانان باز نمایند. بنابراین به طور عام، پرداختن به عامل و رکن جوان شایسته در تراز گام دوم انقلاب اسلامی و نیز به طور خاص، پرداختن به رکن جوان شایسته در تراز سیر تکوین دولت اسلامی از مرحله تأسیس تا بازآرایی مستمر به مثابه نقطه تعالی دولت اسلامی قابل توجه و تأمل است.

جوان‌گرایی از دیدگاه امام خامنه‌ای

رهبر معظم انقلاب شرط اساسی و اصلی در باب جوان‌گرایی را صرفاً سن تقویمی در قالب اعداد مثلاً بین ۳۰ و ۳۵ و مانند این‌ها نمی‌داند و معتقد است افرادی که عنصر ایمان و انگیزه صادقانه و انقلابی همراه با فکر نو، توانایی یافتن شیوه‌های نو، جرئت اقدام، و میل کامل به حرکت تحولی در آن‌ها وجود داشته باشد، جوان تلقی می‌شوند (بیانات در ارتباط تصویری با نمایندگان تشکل‌های دانشجویی، ۱۴۰۰/۰۲/۲۱). ایشان معتقد است:

«دولت جوان صرفاً به معنای این نیست که باید یک رئیس دولت جوان، آن هم مثلاً جوان به معنای ۳۲ ساله داشته باشد؛ نه، دولت جوان [یعنی] یک دولت سرپا و بانشاط و آماده‌ای که در سینی باشد که بتواند تلاش کند و کاربکند و خسته و از کارافتاده نباشد؛ منظور این است. بعضی‌ها تا سینی بالا هم به یک معنا جوان‌اند. حالا همین شهید عزیزی که شما از او اسم بردید -شهید سلیمانی، و بنده شب و روز به یاد او هستم- شصت و چند سال سنتش بود، ایشان که خیلی جوان نبود؛ اگر ذه سال دیگر هم زنده می‌ماند و بنده زنده می‌ماندم و بنا بود که من مشخص بکنم، او را در همین جا نگه می‌داشتم، یعنی کنار نمی‌گذاشتم او را که جوان هم نبود. بنابراین بعضی اوقات، افرادی که در سینی جوانی هم نیستند، کارهای جوانانه خوبی را می‌توانند انجام بدهند. به هر حال به نظر من علاج مشکلات کشور، دولت جوان حزب‌الله‌ی و جوان مؤمن است که می‌تواند کشور را از راه‌های دشوار عبور بدهد» (بیانات در ارتباط تصویری با نمایندگان تشکل‌های دانشجویی، ۱۳۹۹/۰۲/۲۸).

از مفهوم جوان، دو برداشت کلی می‌توان کرد؛ یکی برداشت ظاهری که معطوف به سن و تقویم زندگی افراد است و دیگری برداشت باطنی که به معنای ویژگی‌ها و افعال و رفتار افراد و سبک عملکردی آن‌هاست. آنچه مسلم است، منظور امام خامنه‌ای از واژه جوان در اعتقادش به نقش آفرینی اجتماعی و عرصه‌های جدی جامعه اسلامی، صرفاً جوان تقویمی و سنّ او نیست، هرچند این هم خود یک ملاک و معیار اصلی است. به هر حال آنچه مهم است، خصوصیات رفتاری و ویژگی‌های عملکردی حکمرانانی است که سکان حکمرانی را در گام دوم انقلاب در دست خواهند گرفت. بنابراین بر مبنای سخنان ایشان، به نظر می‌رسد اصالت مفهوم جوان، مشروط به عملکرد بهتر و کارآمدی است. بنابراین شناسایی مؤلفه‌های شایستگی جوانان تراز گام دوم انقلاب اسلامی در

شناسایی و نقش آفرینی هر چه مؤثرتر جوانان تراز در اولویت قرار می‌گیرد.

شاپستگی

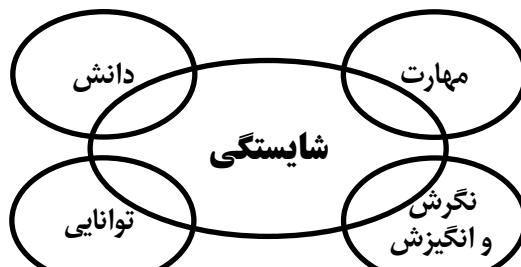
واژه شاپستگی در ادبیات دانشگاهی از چندین نظرگاه تعریف شده است که برخی از آن‌ها از دید صاحب‌نظران مختلف عبارت‌اند از:

- شاپستگی، به عنوان دانش، مهارت، توانایی و ویژگی شخصیتی در نظر گرفته می‌شود و یا ترکیبی از دانش، مهارت و توانایی مورد نیاز یک فرد برای کسب موفقیت در یک کار (Suhairom et al., 2019, 206).

- شاپستگی، یک توانایی نشان داده شده برای انجام فعالیت‌های استثنایی در یک محیط پویاست که منجر به تاییج مورد انتظار بر اساس استانداردهای تعریف شده و پذیرفته شده می‌شود (Chen et al., 2019: 457).

- شاپستگی، هم یک مهارت است و هم یک نگرش (Hwang & Kuo, 2018: 21).

- شاپستگی عبارت است از رفتارهایی که افراد با عملکرد برتر در مقایسه با افراد با عملکرد متوسط، با ثبات بیشتری نمایش داده و ابراز می‌دارند (Campion et al., 2011: 225). شکل ۱، بیانگر مؤلفه‌های شاپستگی در تعاریف مختلف است. این شکل برگرفته از کار مؤسسه اسکابنور^۱ در مورد شاپستگی‌ها و صورت کامل شده آن است.

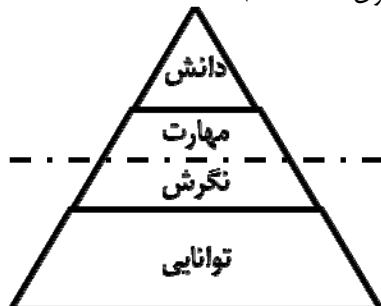

شکل ۱: مؤلفه‌های شاپستگی (درگاهی و همکاران, ۱۳۸۹: ۹۹)

شکل ۲، اجزای شاپستگی را در قالب مدل کوه یخ نشان می‌دهد. در این مدل، توانایی و نگرش، شاپستگی‌های زیر سطح هستند که به راحتی قابل مشاهده نبوده و

1. Schabnover Associates.

ارزیابی و توسعه آن‌ها به مراتب سخت‌تر از شایستگی‌های روی سطح آب، یعنی مهارت و دانش است (رعایتی و دیگران، ۱۳۹۱: ۲۸).

شکل ۲: مدل کوه یخ شایستگی (همان)

شایستگی‌ها می‌توانند بر اساس الگوهای اندازه‌گیری و سنجش‌پذیری تبیین گردد. سوهايروم و همکاران معتقدند که شایستگی‌ها در قالب الگوهای اندازه‌گیری و سنجش دانش، مهارت‌ها، توانایی‌ها، رفتارها و دیگر ویژگی‌های شخصیتی مفهوم‌سازی می‌شوند (Suhairom et al., 2019, 206).

آیة‌الله خامنه‌ای در زمینه شایسته‌سالاری ضمن اشاره به حدیث نبوی: «فليس الأكب
هو الأفضل، بل الأفضل هو الأكب»^۱ (مجلسی، ۱۴۰۳: ۱۲۱/۲۱)، می‌فرماید:

«افضل يعني شایسته‌تر. این شایسته‌سالاری است... در همه نظمات جمهوری اسلامی، در قوای مجریه، مقتنه، قضاییه، در نیروهای مسلح و نهادهای گوناگون، این اصل شایسته‌سالاری باید رعایت شود. شایسته‌گزینی؛ گرینش باید بر طبق معیارها و صلاحیت‌ها باشد، نه بر طبق امیال و مسائل شخصی. این در اسلام خودش یک اصل است. تمام این تغییر و تبدیل‌هایی که در اسلام وجود دارد، بر این اساس است» (بیانات در دیدار دانشجویان کرمانشاه (با اندکی تصرف)، ۱۳۹۰/۰۷/۲۴).

رهبر انقلاب مأموریت و وظایف مهمی را بر عهده جوانان به عنوان کنشگران اصلی انقلاب اسلامی نهاده است. اهم این وظایف عبارت‌اند از:

- نزدیک کردن انقلاب به آرمان بزرگ تمدن نوین اسلامی و طلوع خورشید ولایت عظمی (أرواحنا فداء)؛

۱. «آن کسی که بزرگ‌تر است، لزوماً برتر نیست؛ بلکه آن کسی که برتر است، در واقع بزرگ‌تر است».

- جهاد بزرگ برای ساختن ایران اسلامی بزرگ به مثابه الگوی کامل نظام پیشفرته اسلامی؛

- راندن ترس و نامیدی و پرورش نهال امید به آینده در خود و دیگران (نخستین و ریشه‌ای ترین جهاد)؛

- صیانت و پاسداری از انقلاب و عظمت و هیبت الهی آن؛

- تسلیم ناپذیری و جلوگیری از سلطه دوباره قلدران جهانی بر کشور؛

- تلاش برای کاهش فاصله بین واقعیت‌ها و باید‌ها؛

- تلاش برای بسط و استقرار عدالت علوی در کشور، رفع محرومیت‌ها و برطرف کردن

شکاف‌های عمیق طبقاتی؛

- شناخت صحیح گذشته و درس گرفتن از تجربه‌ها؛

- بهره‌برداری از دستاوردهای ۴۰ ساله و شناسایی ظرفیت‌های مغفول و استفاده نشده طبیعی و انسانی (اعم از مادی و معنوی)؛

- ایجاد جهش در پیشرفت‌های مادی و معنوی کشور؛

- شکستن محاصره تبلیغاتی دشمن؛

- جهاد علمی با احساس مسئولیت بیشتر نسبت به گام اول انقلاب؛

- تلاش برای بسط اخلاق و معنویت در کشور با فعالیت در نهادهای اجتماعی؛

- پیگیری سیاست‌های اقتصاد مقاومتی؛

- فهم و تبیین این منطق که راه حل همه مشکلات کشور در داخل کشور است؛

- جهادی همه‌جانبه و هوشمندانه برای مقابله با ترویج سبک زندگی غربی در ایران.

بنابراین ضامن موفقیت در برابر چنین مأموریت‌های خطیری، برخورداری از روح و اراده و همت بلند و استقامت در مسیر پرچالش گام دوم انقلاب از سوی جوانان تراز است؛ همان طور که به گواهی تاریخ انقلاب اسلامی و حوادث عبرت آموز آن، موفقیت‌های بزرگ از دل چالش‌های بزرگ محقق می‌شود؛ مقاومتی که به تعییر رهبر معظم انقلاب، ارمغان آور پیروزی، پیشرفت و صیانت از کشور است (بیانات در دیدار پیشکسوتان و فرماندهان دفاع مقدس، ۱۴۰۱/۰۶/۳۰).

بنابراین حکومت اسلامی با داعیه تمدن نوین اسلامی باید از راهبردهای دفاعی

هوشمندانه در مقابله با جریان سلطه و استکبار و دشمنان اسلام برخوردار باشد.

مقاآمت وحدت گرایانه و تمدن‌ساز

استکبار جهانی به سرکردگی آمریکا بر این باور بوده و هست که کانون بیداری اسلامی در منطقه خاورمیانه و منشأ طوفان بزرگ علیه منافع استکبار و استعمار، انقلاب اسلامی ایران است و بر این اساس، استراتژی خود را بر براندازی نظام اسلامی پی‌ریزی کرده و در طول سه دهه گذشته در سه جبهه سخت، نیمه سخت و نرم، علیه انقلاب فعالیت کرده و پس از شکست در جبهه سخت و نیمه سخت، حرکت خود را روی جنگ نرم استوار ساخته است. دشمن در جبهه جنگ نرم از هر ابزار و وسیله‌ای برای استحاله و براندازی نظام استفاده خواهد کرد (سعیدی شاهروodi، ۱۳۹۰: ۱۳۰).

با بررسی تفاوت دشمنی‌ها در عصر امام خمینی و عصر امام خامنه‌ای و ذکر مشخصه‌های دشمنی در عصر هر دو بزرگوار، می‌توان تیجه گرفت که در عصر امام خمینی برای دشمنان نظام اسلامی، جنگ سخت اولویت داشته است و به دلیل نوپا بودن نظام، امید به شکست انقلاب داشته‌اند؛ ولی بعد از مقاوومت‌های جانانه مردم شریف ایران، دشمن به تدریج از تهدیدات سخت به تهدیدات نرم روی آورده و به تدریج در عصر امام خامنه‌ای جنگ نرم را در دستور کار خود قرار داده است (شیرازی، ۱۳۹۸).

همان گونه که رهبر معظم انقلاب معتقد است:

«ما با جنگ نرم، با مبارزه نرم از سوی دشمن مواجهیم... در این جنگ نرم، شما جوان‌های دانشجو، افسران جوان این جبهه‌اید. نگفته‌یم سربازان؛ چون سرباز فقط منتظر است که به او بگویند پیش، برود جلو؛ عقب بیا، بیاید عقب. یعنی سرباز هیچ گونه از خودش تصمیم‌گیری و اراده ندارد و باید هر چه فرمانده می‌گوید، عمل کند. نگفته‌یم هم فرماندهان طراح قرارگاه‌ها و یگان‌های بزرگ، چون آن‌ها طراحی‌های کلان را می‌کنند. افسر جوان تو[ای] صحنه است؛ هم به دستور عمل می‌کند، هم صحنه را درست می‌بینید؛ با جسم خود و جان خود صحنه را می‌آزماید. لذا این‌ها افسران جوان‌اند. دانشجو نقشی این است. حقیقتاً افسران جوان، فکر هم دارند، عمل هم دارند، تو[ای] صحنه هم حضور دارند، اوضاع را هم می‌بینند، در چهارچوب هم کار می‌کنند» (بيانات در دیدار استاد دانشگاه‌ها، ۱۳۸۸/۰۶/۰۸).

معظم‌له با اشاره به نقش حساس جوانان در عرصه جنگ نرم به عنوان افسران جنگ نرم، برخورداری از موضع تهاجم را توصیه می‌فرماید که در اندیشه دفاعی ایشان نیز منحصر به فرد است:

«درباره آینده کشور عقیده‌تان را اظهار می‌کنید، این عقیده، عقیده‌ای است انقلابی، محکم، مستدل. این در رویه دشمن اثر می‌گذارد. من که گفتم شما افسر جنگ نرمید، خب این‌ها لازمه افسری جنگ نرم است. این‌ها جنگ نرم است. در جنگ نرم همیشه که در موضع دفاع نباید انسان قرار بگیرد؛ در موضع تهاجم [هم] باید قرار بگیرد. این تهاجم است؛ یکی از وظایف این است؛ حضور فکری. مواضع شما روشن باشد» (بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان، ۱۳۹۵/۰۴/۱۲).

از این رو، یکی از راهبردهای اساسی امام خامنه‌ای در مواجهه با دوران جنگ‌های ترکیبی دستگاه استکبار جهانی، راهبرد استحکام ساخت درونی است.

استحکام ساخت درونی قدرت نظام، ترکیب هنرمندانه و هوشمندانه‌ای از قدرت نرم و سخت است. قدرت نرم از عناصری نظری ایمان، هویت، مشروعيت، مقیولیت، وحدت ملی و تقریب مذاهب داخل کشور و سایر مؤلفه‌های نرمی که می‌تواند در استحکام ساخت درونی قدرت نظام دخیل باشد، تشکیل می‌شود (داودی، ۱۳۹۸). بنابراین در مقیاس جهان اسلام نیز وحدت امت اسلامی، شرط لازم و ضروری استحکام بخش قدرت نظام اسلامی در عرصه جهانی است.

آنچه مسلم است، این است که نقش وحدت در گسترش همبستگی و یکپارچگی امت را نمی‌توان انکار کرد و حفظ اتحاد، ارزش بسیار عمیق و مهمی است که پامبر علی‌الله^ع و امامان طیبین^ع ما را به آن دعوت نموده‌اند. مسئله وحدت یکی از مهم‌ترین مسائل اسلامی است که بسیاری از اندیشمندان، صاحبان نظر، مصلحان و رهبران جهان اسلام به آن توجه داشته و دارند (همان).

مقام معظم رهبری در تعریف وحدت می‌فرماید:

«وحدت مردم یعنی بودن تفرقه و نفاق و درگیری و کشمکش. حتی دو جماعتی که از لحاظ اعتقاد دینی مثل هم نیستند، می‌توانند اتحاد داشته باشند، می‌توانند کنار هم باشند، می‌توانند دعوا نکنند» (بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۹/۰۱/۲۶).

است.

ایشان با اشاره به شاخص‌های قوت جهان اسلام می‌فرماید:

«یکی از مصادیق قوت را امروز دنیای اسلام دارد مشاهده می‌کند و آن، راهپیمایی اربعین است؛ ﴿وَأَعْدُوا لَهُمْ مَا أَسْتَطْعُمُونَ مِنْ قُوَّةٍ﴾. راهپیمایی اربعین قوت اسلام است، قوت حقیقت است، قوت جبهه مقاومت اسلامی است که این جور اجتماع عظیم میلیونی راه می‌افتد به سمت کربلا، به سمت حسین، به سمت قله و اوج افتخار فداکاری و شهادت که همه آزادگان عالم باید از او درس بگیرند» (بیانات در مراسم دانشآموختگی دانشجویان دانشگاه امام حسین علیهم السلام، ۱۳۹۸/۰۷/۲۱).

همبستگی و انسجام در سطوح و لایه‌های مختلف طی چهار دهه پس از پیروزی انقلاب، جبهه مقاومت را از جمهوری اسلامی به منطقه‌ای گستردۀ تر از غرب آسیا و شمال آفریقا گسترش داده است. جبهه مقاومت در حرکت رو به رشد انقلاب اسلامی جهت تداوم آرمان‌ها و دستیابی به اهداف آن، ظرفیت‌ها و فرصت‌های گستردۀ ای را در اختیار انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی قرار داده است.

یکی از اصول سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، دفاع از حقوق مسلمانان و حمایت از مستضعفان در هر کجای عالم است. این موضوع در اصول مختلف قانون اساسی بیان، و به عنوان چارچوب سیاست‌گذاری و رفتاری نظام تعیین شده است. در صدر مقدمه قانون اساسی آمده است:

«قانون اساسی با توجه به محتوای اسلامی انقلاب ایران که حرکتی برای پیروزی تمامی مستضعفین بر مستکرین بود، زمینه تداوم این انقلاب را در داخل و خارج کشور فراهم می‌کند؛ به ویژه در گسترش روابط بین‌المللی با دیگر جنبش‌های اسلامی و مردمی می‌کوشد تا راه تشکیل امت واحد جهانی را هموار کند. ﴿إِنَّ هَذِهِ الْأُمَّةُ كُلُّهُ وَاحِدَةٌ وَأَنَّا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ﴾ و استمرار مبارزه در نجات ملل محروم و تحت ستم در تمامی جهان قوام یابد» (قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۸: مقدمه).

بنابراین با توجه به ذات ظلم‌ستیزی انقلاب اسلامی ایران، جمهوری اسلامی موظف است در هر نقطه جهان که مظلومان و مستضعفان علیه ظلم و استکبار مبارزه می‌کند، از آنان حمایت کند و زمینه را برای تشکیل تمدن بزرگ اسلامی فراهم آورد. در این

رابطه در دیدگاه رهبر انقلاب، مخالفت با سلطه‌گری و سلطه‌پذیری و حمایت از مظلومان و طرفداری از اسلام، از جمله اصول مستحکم سیاست خارجی است؛ آنچا که می‌فرماید:

«دفاع از مظلوم، همیشه یک نقطه درخشنان است. کنار نیامدن با ظالم، رشوه نپذیرفتن از زورمند و زرمند و پافشدن بر حقیقت، ارزش‌هایی است که هیچ وقت در دنیا کهنه نمی‌شود... این‌ها را باید دنبال کنیم؛ اصول این‌هاست» (بیانات در خطبه‌های نماز جمعه ۲۱ رمضان، ۱۳۸۰/۰۹/۱۶).

مقام معظم رهبری در خصوص مقاومت می‌فرماید:

«**﴿فَلَلَّا إِكَّ فَادْعُ وَاسْتَقْمُ﴾**؛ هم دعوت لازم است، هم استقامت لازم است؛ مقاومت یعنی این» (بیانات در دیدار بسیجیان، ۱۳۹۸/۰۹/۰۶).

«معنای مقاومت چیست؟ معنای مقاومت این است که انسان یک راهی را انتخاب کند که آن را راه حق می‌داند، راه درست می‌داند، و در این راه شروع به حرکت کند و موانع نتواند او را از حرکت در این راه منصرف کند و او را متوقف کند؛ این معنای مقاومت است» (بیانات در مراسم سی‌امین سالگرد رحلت امام خمینی، ۱۴/۰۳/۱۳۹۸).

طبق اصل ۱۵۲ قانون اساسی:

«سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر اساس نفی هر گونه سلطه‌جویی و سلطه‌پذیری، حفظ استقلال همه‌جانبه و تمامیت ارضی کشور، دفاع از حقوق همه مسلمانان و عدم تعهد در برابر قدرت‌های سلطه‌گر و روابط صلح‌آمیز متقابل با دول غیر محارب استوار است».

بر همین مبنای، جمهوری اسلامی به عنوان پیشگام مقاومت در منطقه و جهان اسلام، همواره از گروه‌ها و کشورهایی که در راه مبارزه با سلطه‌طلبی غرب، رژیم صهیونیستی و حمایت از آرمان فلسطین گام بر می‌دارند، حمایت و پشتیبانی کرده است.

رهبر معظم انقلاب با درک دقیق از شرایط و اوضاع جهان و منطقه، همواره بر ادامه جریان مقاومت تأکید کرده است:

«نظریه مقاومت در مقابل دشمن قوی‌پنجه را تبلیغ کنید، ترویج کنید. بعضی تصویر نکنند که چون دشمن بمب دارد، موشک دارد، دستگاه‌های تبلیغاتی دارد و از این قبیل، ما عقب‌نشینی [کنیم]؛ نخیر. نظریه مقاومت، یک نظریه اصیل و درست

است؛ هم در مقام نظر، هم در مقام عمل. از لحاظ نظری و از لحاظ عملی -از هر دو جهت- باید [ترویج شود]. معنای نظری این است که تبیین کنید. شما جوان‌ها خیلی خوب می‌توانید این نظریه مقاومت را تبیین کنید؛ هم در بین خودتان و هم محیطی که در آنجا قرار دارید و هم حتی در ارتباط با کشورهای دیگر و جوان‌های دیگر. نظریه مقاومت را، این را که هدف استکبار سیطره است، هدف استکبار سلطه است، سلطه بر ملت‌هاست، برای همه تبیین کنید، بدانند که هدف استکبار این است.

از لحاظ عملی، جریان مقاومت را ما حق جوان‌ها می‌دانیم؛ جوان‌های عراق، جوان‌های سوریه، جوان‌های لبنان، جوان‌هایی در شمال آفریقا، جوان‌هایی در مناطق شبه قاره و اطراف آن‌ها. یک مشت جوان‌هایی هستند که در مقابل آمریکا مقاومت می‌کنند، ایستاده‌اند؛ حق این‌هاست، ما حق این‌ها می‌دانیم. تقویت این جریان‌ها به معنای تقویت نظریه مقاومت است» (بیانات در دیدار دانش‌آموزان و دانشجویان، ۱۳۹۷/۰۸/۱۲).

مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب به صراحت به نقش والای انقلاب اسلامی در مواجهه با مستکبران عالم و شکل‌گیری جریان مقاومت اشاره فرموده و بیان می‌دارد:

«ایران مقتدر، امروز هم مانند آغاز انقلاب با چالش‌های مستکبران رو به روست؛ اما با تفاوتی کاملاً معنی دار. اگر آن روز چالش با آمریکا بر سر کوتاه کردن دست عمال بیگانه یا تعطیلی سفارت رژیم صهیونیستی در تهران یا رسوا کردن لانه جاسوسی بود، امروز چالش بر سر حضور ایران مقتدر در مرزهای رژیم صهیونیستی و بر چیدن بساط نفوذ نامشروع آمریکا از منطقه غرب آسیا و حمایت جمهوری اسلامی از مبارزات مجاهدان فلسطینی در قلب سرزمین‌های اشغالی و دفاع از پرچم برافراشته حزب الله و مقاومت در سراسر این منطقه است، و اگر آن روز، مشکل غرب جلوگیری از خرید تسليحات ابتدایی برای ایران بود، امروز مشکل او جلوگیری از انتقال سلاح‌های پیشرفته ایرانی به نیروهای مقاومت است، و اگر آن روز گمان آمریکا آن بود که با چند ایرانی خودروخته یا با چند هوایپما و بالگرد خواهد توانست بر نظام اسلامی و ملت ایران فائق آید، امروز برای مقابله سیاسی و امنیتی با جمهوری اسلامی، خود را شایسته ملت ایران در چشم جهانیان و عبور کرده از بسی اگردنی‌های دشوار در مسائل اساسی خویش است» (بیانیه «گام دوم انقلاب» خطاب به ملت ایران، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲).

مقام معظم رهبری در رابطه با عزت ملی، روابط خارجی و مرزبندی با دشمن در یانیه گام دوم انقلاب می فرماید:

«این هر سه، شاخه‌هایی از اصل "عزت، حکمت و مصلحت" در روابط بین‌المللی‌اند. صحنه جهانی، امروز شاهد پدیده‌هایی است که تحقق یافته یا در آستانه ظهورند: تحرك جدید نهضت بیداری اسلامی بر اساس الگوی مقاومت در برابر سلطه آمریکا و صهیونیسم؛ شکست سیاست‌های آمریکا در منطقه غرب آسیا و زمینگیر شدن همکاران خائن آن‌ها در منطقه؛ گسترش حضور قدرتمندانه سیاسی جمهوری اسلامی در غرب آسیا و بازنگاری وسیع آن در سراسر جهان سلطه. این‌ها بخشی از مظاهر عزت جمهوری اسلامی است که جز با شجاعت و حکمت مدیران جهادی به دست نمی‌آمد. سردمداران نظام سلطه نگران‌اند. پیشنهادهای آن‌ها عموماً شامل فریب و خدعا و دروغ است. امروز ملت ایران علاوه بر آمریکای جنایتکار، تعدادی از دولت‌های اروپایی را نیز خدعا گر و غیر قابل اعتماد می‌داند. دولت جمهوری اسلامی باید مرزبندی خود را با آن‌ها با دقت حفظ کند؛ از ارزش‌های انقلابی و ملی خود، یک گام هم عقب‌نشینی نکند؛ از تهدیدهای پوج آنان نهارسد و در همه حال، عزت کشور و ملت خود را در نظر داشته باشد و حکیمانه و مصلحت جویانه و البته از موضع انقلابی، مشکلات قابل حل خود را با آنان حل کند. در مورد آمریکا، حل هیچ مشکلی متصور نیست و مذاکره با آن جز زیان مادی و معنوی، محصولی نخواهد داشت» (همان).

بنابراین در جهان کنونی، کشورها به چهار گروه تقسیم می‌شوند: کشورهای سلطه‌گر (آمریکا و...); سلطه‌پذیر (سعودی و...); سلطه‌ستیز (جبهه مقاومت و...); بی طرف یا خنثی (اندونزی و...). در این تقسیم‌بندی، جمهوری اسلامی باید با جبهه مقاومت و سلطه‌ستیزان و آزادی‌خواهان ائتلاف تشکیل دهد و از آن‌ها حمایت کند، با کشورهای بی طرف روابط را تقویت کند، در مقابل سلطه‌پذیران از موضع روشنگری و... موضع تعاملی اتخاذ کند و در مقابل سلطه‌گران ایستادگی کند (اکبری، ۱۳۹۷: ۲).

از این رو، نقش آفرینی مؤثر در جهانی که به تعبیر رهبر معظم انقلاب در آستانه یک نظام جدید است، از اهمیتی مضاعف برخوردار است، ایشان با اشاره به این مهم می‌فرماید: «امروز دنیا در آستانه یک نظام جدید است. این جنگ اوکراین را به نظر من باید یک مقداری با یک دید عمیق‌تری نگاه کرد. این جنگ صرفاً یک حمله نظامی به یک کشور نیست. ریشه‌های این حرکتی که امروز انسان دارد در اروپا مشاهده می‌کند،

ریشه‌های عمیقی است و آینده‌های پیچیده و دشواری را انسان حدس می‌زند که وجود داشته باشد. خب اگر فرض کنیم که این حدس ما حدس درستی باشد و دنیا در آستانه یک نظم جدید باشد، آن وقت همه کشورها از جمله کشور ایران اسلامی ما وظیفه دارد جوری در این نظم جدید حضور پیدا کند - حضور سخت‌افزاری و حضور نرم‌افزاری - که بتواند امنیت کشور را و منافع کشور را و ملت را تأمین کند، در حاشیه نماند، عقب نماند. خب اگر قرار شد که کشور بخواهد یک چنین کار بزرگی را انجام بدهد، یعنی حضور سخت‌افزاری و نرم‌افزاری داشته باشد، در تشکیل نظم جدید جهانی، بیشترین مسئولیت به عهده کیست؟ صفوّف مقدم چه کسانی هستند؟ دانشجوها، دانشگاهیان؛ یعنی شماها باید جلوتر از همه باشید؛ شماها بایستی تأثیرگذارترین قشرها باشید» (بيانات در دیدار جمعی از دانشجویان، ۱۴۰۱/۰۲/۰۶).

با مرور اجمالی و هدفمند بیانات رهبر معظم انقلاب و فرازهایی از متن بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی پیرامون مسئله مورد پژوهش که مورد اشاره قرار گرفت و همچنین بررسی پیشینه پژوهش مرتبط با موضوع در ادبیات علمی مدیریت و انقلاب اسلامی به شرحی که گذشت، قابل تبیین است که پرداختن به موضوع شایستگی‌های مورد انتظار و معطوف به افق تمدنی انقلاب اسلامی برای جوانان تراز جهت نقش آفرینی مؤثر در گام دوم انقلاب اسلامی و به عنوان بازیگر کلیدی جهت تغییر نظم جدید جهانی مبتنی بر نظام تک‌قطبی مطرود مطلبۀ رهبر معظم انقلاب (۱۴۰۱/۰۷/۲۲) با بهره‌گیری از ظرفیت‌های نظریۀ مقاومت در دو مقام نظر و عمل و مراتب وحدت تمدن‌ساز، موضوعی منحصر به فرد است که می‌تواند نقطه اثر و تحولی در گفتمان‌سازی و نظام‌سازی با رویکرد دفاعی ارزش افزوده ایجاد نماید.

روش پژوهش

از آنجا که در تحقیق حاضر، شناسایی مؤلفه‌های شایستگی جوانان تراز گام دوم انقلاب اسلامی مدنظر است، پس می‌توان بر اساس منطق اجرا از استدلال استقرایی بهره برد؛ بر اساس ماهیت داده‌ها در زمرة کیفی و بر اساس قصدی که دنبال می‌شود، آن را تحقیقی توسعه‌ای قلمداد کرد و در نهایت از حیث روش یا طرح کلی اجرا نیز توصیفی محسوب می‌گردد. انتخاب روش‌شناسی، خواه کیفی و خواه روش‌های ترکیبی، مطمئناً به هدف و

سؤالات تحقیق شما بستگی خواهد داشت (لونبرگ و آیری، ۱۳۹۳: ۱۳۳). به منظور شناسایی مؤلفه‌های شایستگی جوانان تراز گام دوم انقلاب، مراتب وحدت تمدن‌ساز و چگونگی پایش نقش آفرینی جوانان تراز در عرصه‌های گوناگون تمدن نوین اسلامی مبتنی بر منظومه فکری رهبر معظم انقلاب، از روش تحلیل مضمون بهره‌برداری شده است. در پژوهش‌های کیفی که مبتنی بر متن صورت می‌پذیرد، نمونه‌گیری از مدارک دقیقاً مثل گردآوری داده‌ها با استفاده از مصاحبه و مشاهده است. در نمونه‌گیری از مدارک، پژوهشگر بین کدگذاری و نمونه‌گیری در رفت و آمد است و در روش تحلیل مضمون، محقق کدها را بر اساس نظریه مشخصی انتخاب می‌کند و علاوه، شاخص‌ها و شواهدی را که با این نظریه حمایت می‌شوند، می‌شناسد و کدگذاری می‌کند (تولایی و محمدزاده علمداری، ۱۳۹۶: ۱۴۷). در تحقیق حاضر، به منظور اهتمام به رعایت دقت و غنای نمونه به عنوان معرف جامعه متناسب با مسئله و سوال‌های پژوهش، متن بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی و نیز میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی که به طور سالیانه در فرست فرخنده اعیاد مبعث، فطر و هفته وحدت (میلاد رسول خدا ﷺ) بیان می‌فرماید، شناسایی و کدگذاری گردید.

با توجه به بهره‌گیری از روش پژوهش کیفی، شیوه گردآوری اطلاعات در این پژوهش نیز متناسب با کتابخانه‌ای انتخاب گردیده است و با توجه مقاصد مورد انتظار از انجام این پژوهش، ابزار گردآوری اطلاعات پژوهش نیز مراجعه به متن سخنرانی‌های آیة‌الله خامنه‌ای و متن بیانیه گام دوم انقلاب و فیش‌برداری مورد نظر پژوهشگر خواهد بود.

در یک نگاه کلی، فرایند انجام پژوهش در مقاله حاضر، پس از مرور ادبیات و مطالعات کتابخانه‌ای، اعم از کتاب‌ها، مقالات و... مرتبط با مباحث تمدن نوین اسلامی، شایستگی، مقاومت و وحدت، اطلاعات مورد نیاز بر اساس مراجعه به اسناد و مدارک (متن بیانیه گام دوم انقلاب و بیانات رهبر معظم انقلاب در مناسبات‌های اعیاد فطر، مبعث و هفته وحدت) گردآوری گردید و پس از کدگذاری بر اساس روش پژوهش کیفی تحلیل مضمون (مضامین اصلی و فرعی)، به تجزیه و تحلیل اطلاعات پرداخته شد و در نهایت مبتنی بر معیارهای چهارگانه باورپذیری، اطمینان‌پذیری، تأییدپذیری و انتقال‌پذیری، اعتبارسنجی پژوهش ارائه گردید.

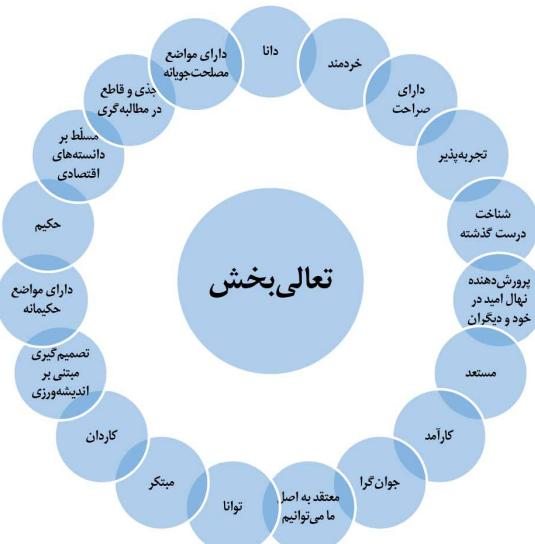
یافته‌ها

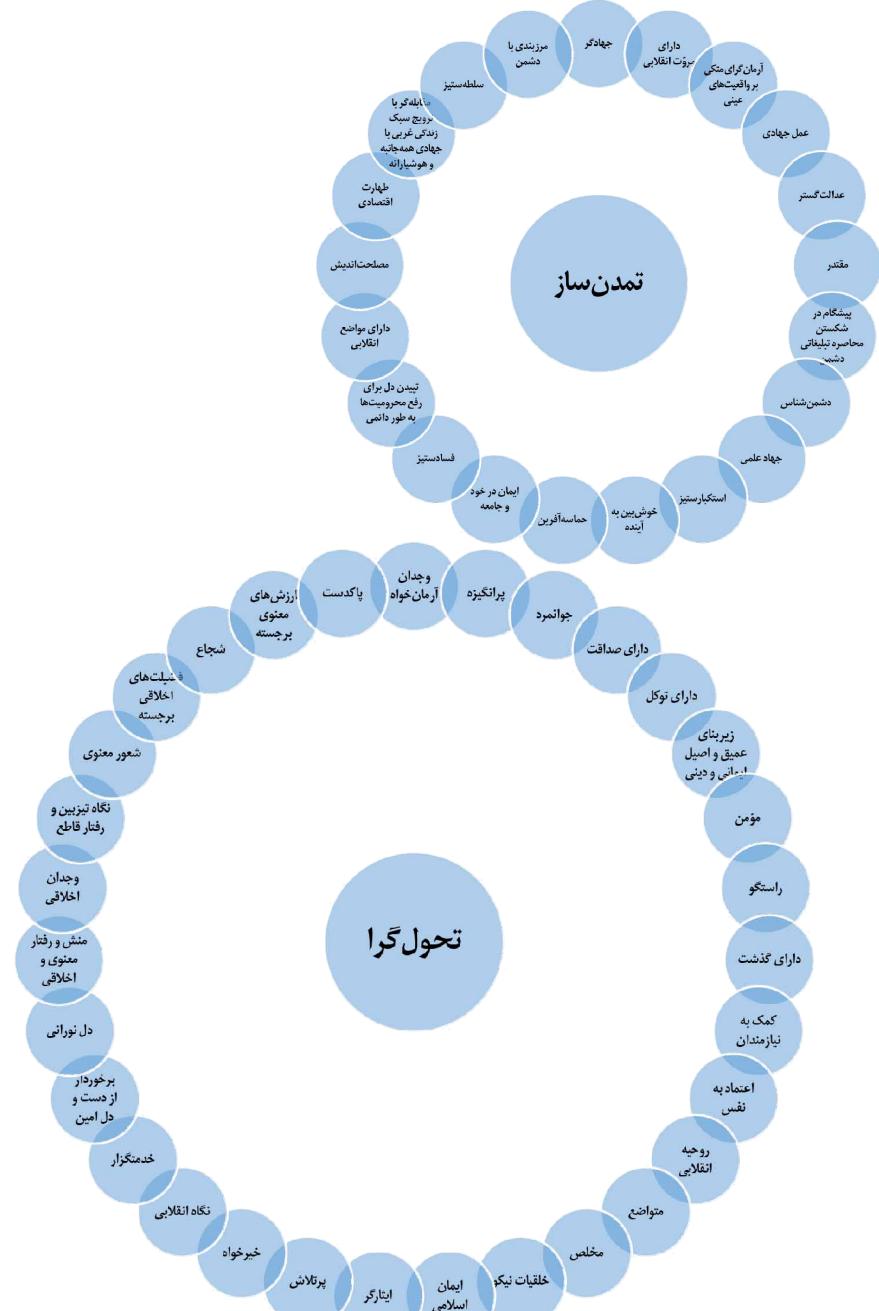
یافته‌های پژوهش حاضر از روش تحلیل مضمون به دست آمده که در قالب جدول شماره ۱، به نمونه‌هایی از کدها و مضماین فرعی و اصلی اشاره گردیده است.

جدول ۱: کدگذاری و استخراج مضماین فرعی و اصلی (نمونه)

متن منتخب	مضماین فرعی	نشانگر	مضماین اصلی
«بی‌شک فاصله میان بایدها و واقعیت‌ها، همواره وجودان‌های آرمان‌خواه را عذاب داده و می‌دهد» (بیانیه گام دوم انقلاب) خطاب به ملت ایران).	وجودان آرمان‌خواه	۰۰۱ گ	تحول گرا
«در آینده با حضور نسل جوان و مؤمن و دانا و پرانگیزه، با قدرت طی خواهد شد» (همان).	دانا	۰۰۲ گ	تعالی‌بخش
«حکیمانه و مصلحت‌جویانه و البته از مواضع انقلابی، مشکلات قابل حل خود را با آنان حل کند» (همان).	دارای مواضع انقلابی	۰۰۳ گ	تمدن‌ساز

نگارنده در پایان کدگذاری‌های متن بیانیه گام دوم انقلاب به روش تحلیل مضمون، ۷۲ مضمون فرعی شناسایی شده را در سه مضمون اصلی ت حول گرا، تعالی‌بخش و تمدن‌ساز دسته‌بندی نمود (شکل ۳).

شکل ۳: شبکه مضمومین شایستگی جوانان تراز گام دوم انقلاب اسلامی

نگارنده با عنایت به ویژگی اساسی این پژوهش مبنی بر بهره‌گیری از روحیه نوگرایی و تولید در عرصه پژوهش‌های علوم انسانی اسلامی که به آن اشاره گردیده بود، از آنجایی که در مبانی مکتب اسلام ناب، مراتب عبودیت و حاکمیت ارزش‌های اسلامی، مبتنی بر رابطه انسان با خدا بسط و تحقق پیدا می‌کند که همان مقاصدی که در طرح هندسی تمدن نوین اسلامی و نیز بیانیه گام دوم انقلاب نوید داده شده است، در دسته‌بندی مضماین شایستگی جوانان تراز گام دوم انقلاب اسلامی، استدلال‌های عناصر شایستگی در ادبیات علمی مدیریت منابع انسانی (دانش، مهارت و منش و ویژگی‌های شخصیتی)، مراحل خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی (مستخرج از متن بیانیه گام دوم انقلاب) و نیز مراحل دولت اسلامی، جامعه اسلامی و تمدن نوین اسلامی (سیر تکاملی انقلاب اسلامی) را ملاک قرار داده است و این تولید مضماین متناسب با عصر معنویتی است که برخی پژوهشگران در سیر تطور تاریخ بشریت پس از گذر از دوره‌هایی چون انقلاب صنعتی، اطلاعات، هم‌راستا با شأن جانشینی و خلیفة‌اللهی انسان بر روی زمین، قائل به عصر معنویت هستند (بیشه، ۱۳۹۱).

پس از احصای مؤلفه‌های شایستگی جوانان تراز گام دوم انقلاب اسلامی و اخذ نظر از اساتید محترم حوزه منابع انسانی، علوم سیاسی و تاریخ و تمدن، و متناسب با منطق و سیاق بیانات منتخب آیة‌الله خامنه‌ای در حوزه‌های جهان‌بینی، خداشناسی، معرفت‌شناسی و...، اصلاحاتی به صورت رفت و برگشتی صورت پذیرفت که نتایج آن در سه بخش «تحول‌گرا، تعالی‌بخش و تمدن‌ساز» دسته‌بندی گردید.

همچنین با تحلیل بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدارهای مختلف سران کشورهای اسلامی (در اعیاد مبعث، فطر و هفته وحدت) مراتب وحدت معطوف به تمدن نوین اسلامی نیز استخراج گردید:

• عالی‌ترین سطح	اتحاد در جهت رسیدن به تمدن نوین اسلامی
• سطح دوم	هم‌افزایی و همکاری با یکدیگر از لحاظ علمی، ثروت، امنیت، قدرت سیاسی و...
• سطح سوم	اتحاد واقعی و کافی در برابر دشمن مشترک و دفاع از یکدیگر
• پایین‌ترین سطح	به یکدیگر ضربه نزدن و با هم معارضه گردن

شکل ۴: مراتب چهارگانه وحدت و اتحاد دنیای اسلام در گفتمان آیة‌الله خامنه‌ای

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

هدف اصلی هر تحقیق، دستیابی به یافته‌هایی است که بتوان از آن‌ها برای ارائه راهکارهای عملی و کاربردی بهره گرفت. همچنین بهره‌گیری از این یافته‌ها می‌تواند راهنمای راهگشای دیگر پژوهشگران در انجام پژوهش‌های مشابه باشد. هدف اصلی این پژوهش، شناسایی مؤلفه‌های شایستگی جوانان تراز گام دوم انقلاب اسلامی، معطوف به افق تمدنی انقلاب اسلامی است تا بتوان از یکسو با شناسایی و معرفی شایستگی‌های جوانان تراز، نقش آفرینی مؤثر جوانان تراز را در راستای تحقق مقاصد عالی انقلاب اسلامی در عرصه جهانی به ارمغان آورد.

برابر آنچه که در مبانی نظری پژوهش نیز اشاره گردید، شایستگی ترکیی از دانش، مهارت (توانایی) و ویژگی‌های شخصیتی (نگرش) در نظر گرفته شد. مضامین اصلی شایستگی احصا شده نیز ناظر بر وجود دانش، مهارت و ویژگی‌های شخصیتی جوانان تراز گام دوم انقلاب اسلامی است؛ به نحوی که با بهره‌گیری از استعاره قالب الگوی کوه یخ، ارزیابی و رشد وجه نگرش از وجود شایستگی به علت آنکه زیر سطح آب است و به راحتی قابل مشاهده نیست، سخت‌تر از شایستگی‌های روی سطح آب یعنی دانش و مهارت است. به عبارت دیگر، مضامین متناسب با مضمون تحول‌گرایی، سخت‌تر از مضامین تعالی‌بخش و تمدن‌ساز است.

مبتنی بر گفتمان امام خامنه‌ای می‌توان مصادق بارز تحول‌گرایی و مبدع نظریه نظام انقلابی را نیز بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران، امام خمینی دانست (قربانی‌زاده، بیشه و جهان‌بین، ۱۳۹۹: ۱۵۷):

«این خصوصیتی که امروز بحث می‌کنیم، جزو مهم‌ترین و برجسته‌ترین خصوصیات امام بزرگوار است و آن عبارت است از روحیه تحول‌خواهی و تحول‌انگیزی امام بزرگوار. امام روحًا هم یک انسان تحول‌خواه بود، هم تحول‌آفرین بود» (سخنرانی تلویزیونی به مناسبت سی و یکمین سالگرد رحلت امام خمینی، ۱۴/۰۳/۱۳۹۹).

به عبارتی می‌توان چنین گفت که ویژگی ممتاز و برجسته امام در تحول‌گرایی، سبب اعتماد ایشان به جوانان بود. مقام معظم رهبری سیره حضرت امام را چنین گوشزد می‌فرماید:

«امام به جوانان اعتماد و اعتقاد داشتند؛ لذا مثلاً فرماندهان اولیه سپاه پاسداران -که هسته اولیه سپاه را این‌ها گذاشتند، این مجموعه عظیم را تشکیل دادند و سپاه در جنگ، آن‌همه نقش آفرید. وقتی این‌ها به امام معرفی شدند و امام این‌ها را شناختند، به هیچ وجه نگفتند که شما جوانید، چطور می‌خواهید این کار را بکنید؟! نخیر؛ بلکه استقبال هم کردند. یا مثلاً در کایenne شهید رجایی، یک عده جوانان خیلی خوب بودند. اولین کایenne‌ای که جوانان را به معنای واقعی کلمه وارد مسئولیت کرد، کایenne شهید رجایی بود» (بیانات در جلسه پرسش و پاسخ با جوانان در دومین روز از دهه فجر، ۱۳۷۷/۱۱/۱۴).

برابر آنچه که در متن بیانیه گام دوم انقلاب (۱۳۹۷) نیز آمده است:

«مهم‌ترین ظرفیت امیدبخش کشور، نیروی انسانی مستعد و کارآمد با زیربنای عمیق و اصیل ایمانی و دینی است. جمعیت جوان زیر ۴۰ سال که بخش مهمی از آن، نتیجه موج جمعیتی ایجادشده در دهه ۶۰ است، فرصت ارزشمندی برای کشور است».

بنابراین در بحث جوان‌گرایی، اهتمام ویژه به ظرفیت جوانان مستعد و شایسته دهه ۶۰ حائز اهمیت است؛ جوانانی که همواره در کنار آفرینش‌های علمی، پژوهشی، مهندسی، صنعتی و...، در عرصه‌های ایمانی، جهادی و فرهنگی مانند مناسک اعتکاف رجیه، مناجات رمضانی، راهپیمایی تمدنی اربعین حسینی، اردوهای جهادی و... سرآمدند.

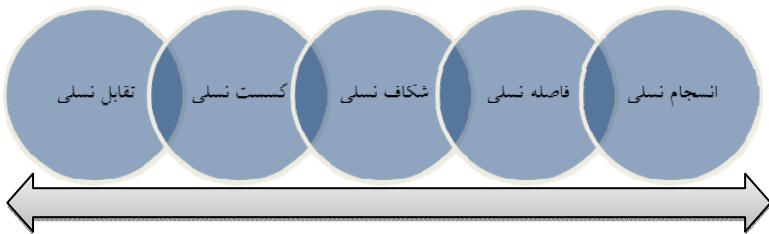
با عنایت به حضور نسل‌های متنوع در جوامع اسلامی، راهبرد اهتمام به الگوسازی نیز از اهمیت قابل توجهی برخوردار است؛ به گونه‌ای که آیة‌الله خامنه‌ای، «الگوسازی» را از اساسی‌ترین کارها برای جوانان می‌داند:

«الگوسازی، یکی از اساسی‌ترین کارهاست. ما الگوهای خوب خیلی داریم. این قدر جوان‌های خوب، این قدر چهره‌های نورانی -در تاریخ که بماند- در زمان خودمان داریم که همین قدر کافی است با تعریف هر کدام از این‌ها -تعریف به معنای معرفی کردن- یک چهره برجسته و یک الگو جلوی جوانانمان بگذاریم» (بیانات در دیدار جمعی از معلمان سراسر کشور، ۱۳۹۱/۰۲/۱۳).

این الگوسازی نیز با توجه به پیوستار حالت‌های پنج‌گانه نسلی، اعم از تقابل نسلی (شرفی، ۱۳۸۲: ۱۱۰)، گسیست نسلی (همان)، شکاف نسلی (آزاد ارمکی و غفاری، ۱۳۹۱: ۵۲)،

فاصله نسلی (شیخی، ۱۳۸۰: ۳۵۶) و انسجام نسلی (پورجلی و عابدینی، ۱۳۹۱: ۵۲) می‌تواند نقش کلیدی و ممتازی را در انسجام نسلی ایفا نماید (بیشه، ۱۴۰۱: ۲۰۹؛ به شرح شکل ۵).

۷۳

شکل ۵: پیوستار حالت‌های پنج گانه نسلی (همان: ۲۱۰)

نگارنده با بهره‌گیری از معارف قرآنی: «وَيَالِتَّجْمُ هُمْ يَهْتَدُونَ» (نحل/۱۶)، نیروهای جوان مستعد (نجم) را راهبردی مؤثر در جهت شناسایی شایستگی‌های جوانان تراز گام دوم انقلاب اسلامی و هدایت هوشمندانه این افراد جهت نقش‌آفرینی مؤثر در افق تمدنی انقلاب اسلامی می‌داند. افزون بر اینکه به تعییر آیة‌الله خامنه‌ای، در کارهای چندنسلی انتظار تحقق در زمان کوتاه وجود ندارد:

«این کارها، کارهای چندنسلی است. مقاصد و ترتیبی که مورد نظر ماست، انتظار نداریم حتماً در زمان کوتاهی تحقق پیدا کند؛ لیکن توقع داریم که تحرکی به وجود بیاید و احساس پیشرفت شود» (بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۳/۱۲/۲۷).

«کارهای بزرگ ممکن است گاهی در طول یک نسل به دست بیاید؛ باید دنبال کرد، باید حرکت کرد. خیلی از کارها هست که ما اگر در ده سال پیش، پانزده سال پیش این کارها را شروع می‌کردیم، امروز به نتایجی رسیده بودیم» (بیانات در دیدار مسئولان نظام، ۱۳۹۴/۰۴/۰۲).

نماینده
جمهوری
جمهوری
جمهوری
جمهوری
جمهوری

بر اساس تحلیل یافته‌ها و مبتنی بر دو جریان الهام‌بخش «عاشروا» و «ظهور» در منظومه فکری رهبر معظم انقلاب اسلامی، حضرت آیة‌الله خامنه‌ای، دو راهبرد «دفاع از هویت انقلابی و دینی با حمایت از ملت فلسطین و دشمن‌ستیزی» و نیز «مقاومت وحدت‌گرایانه و امیدآفرین» را می‌توان به عنوان عوامل مؤثر در نظر گرفت که دولت اسلامی را در تحقق تمدن نوین اسلامی در گذار از چالش‌های پیش رو در جهت همزیستی مسالمت‌آمیز امت اسلام یاری خواهد رساند. به باور آیة‌الله خامنه‌ای با «کلمه وحدت» و «مجاهدت در وحدت کلمه» روی مبانی و اصول معارف اسلامی، می‌توان

اتحاد امت اسلامی را به ارمغان آورد (بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۲/۰۶/۱۹).

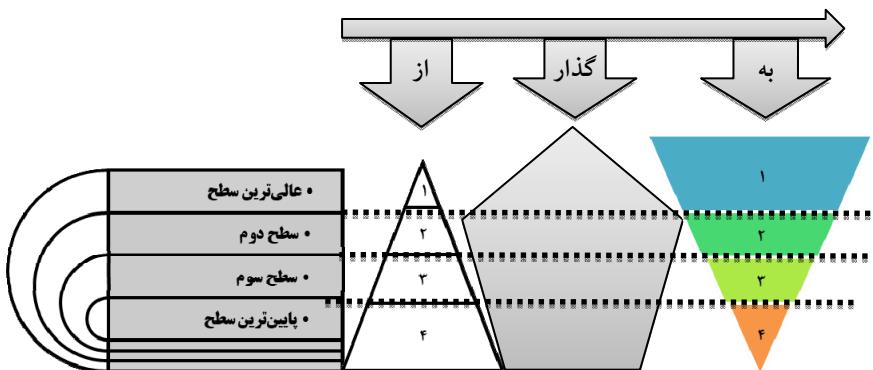
در گفتمان معظم له، از مراتب وحدت‌افزا در امت اسلامی در سطح مردمی (نه لزوماً دولت‌ها)، وحدت‌آفرینی امت اسلامی در برابر دشمنان اسلام، طبق قاعده قرآنی **﴿أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحْمَاءُ بِيَهُمْ﴾** است که این اصل به عنوان یکی از وظایف سیاسی دولت اسلامی در عرصه سیاست خارجی و در راستای دفاع از آرمان قدس شریف و حمایت از جبهه مقاومت فلسطین و مبارزه با صهیونیسم، همواره مورد تأکید امامین انقلاب بوده و از راهبردهای اساسی نظام جمهوری اسلامی است که مورد اهتمام ویژه‌ای قرار دارد.

ایشان دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی و به طور کلی استکبارستیزی با محوریت فلسطین را که از مصاديق جهاد فی سیل الله می‌داند، از لوازم تمدن‌سازی برگشته شمارد و معتقد است که چنین جنگی قابل ستایش نیز هست و برابر آیه شریف قرآن کریم: **﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الظَّاغُورَتِ فَقاتِلُوا أُولَئِكَ الشَّيْطَانُ﴾**، مصدق جهاد فی سیل الله بوده و ممدوح است (بیانات در دیدار مستولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۱۳۹۸/۰۱/۱۴).

از حیث مراتب چهارگانه وحدت و اتحاد دنیای اسلامی نیز معتقد است:

«وحدت مراتبی دارد؛ اتحاد دنیای اسلام مراتبی دارد. پایین‌ترین مرتبه‌اش این است که جوامع اسلامی، کشورهای اسلامی، دولت‌های اسلامی، اقوام اسلامی، مذاهب اسلامی، علیه هم دست به تعرض نزنند، با هم معارضه نکنند، به یکدیگر ضربه نزنند؛ این قدم اول است. البته بالاتر از این، این است که دنیای اسلام علاوه بر اینکه به یکدیگر ضربه نمی‌زنند، در مقابل دشمن مشترک هم دست به دست هم بدهند، اتحاد واقعی و کافی داشته باشند، از یکدیگر دفاع کنند؛ این هم یک قدم بالاتر است. از این بالاتر هم این است که کشورهای اسلامی، ملت‌های اسلامی هم‌افزایی کنند. کشورهای اسلامی از لحاظ علمی، از لحاظ ثروت، از لحاظ امنیت، از لحاظ قدرت سیاسی در یک سطح نیستند، می‌توانند به یکدیگر کمک کنند، هم‌افزایی کنند. آن‌هایی که بالاترند در هر بخشی، دست آن کسانی را که پایین‌تر هستند، بگیرند؛ این هم یک مرحله‌ای از وحدت است. مرحله بالاتر هم این است که همه دنیای اسلام متعدد بشوند در جهت رسیدن به تمدن نوین اسلامی. این چیزی است که جمهوری اسلامی هدف غایی قرار داده: رسیدن به تمدن اسلامی؛ متنها تمدن متناسب با این زمان؛ تمدن نوین اسلام. این‌ها مراتب وحدت است» (بیانات در دیدار مستولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی، ۱۳۹۸/۰۸/۲۴).

با عنایت به مراتب چهارگانه وحدت امت اسلامی در گفتمان آیة‌الله خامنه‌ای (به شرح شکل ۴)، می‌توان از آن به عنوان یک الگو و دستگاه محاسباتی در دیپلماسی دنیای اسلام جهت پایش وضعیت امت اسلامی در مناسبات مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، علمی، فرهنگی، دفاعی - امنیتی و... بر پایه وحدت و نقش آفرینی جوانان تراز، مورد بهره‌برداری قرار داد؛ به نحوی که امت و دولت‌های اسلامی با بازیگری کلیدی جوانان تراز، از سطح حداقلی مراتب چهارگانه (وضع موجود) به سطح حداقلی (وضع مطلوب) اهتمام ورزند.

شکل ۶: چگونگی نقش آفرینی جوانان تراز در وحدت تمدن‌ساز مطابق با گفتمان آیة‌الله خامنه‌ای همان طور که در شکل ۶ نیز قابل مشاهده است، امت‌ها و دولت‌های اسلامی به منظور تحقق تمدن نوین اسلامی باید حرکت شتاب‌دهنده‌ای را جهت گذار از نقطه «از» آغاز و به نقطه «به» به عنوان وضعیت مطلوب، که بیانگر بیشترین میزان وحدت بین امت و دولت‌های اسلامی است، در پیش بگیرند. در حال حاضر نیز تجلی این موضوع در مناسبات فرهنگی مانند راهپیمایی جهانی اربعین (سطح ۲)، همبستگی امت‌های اسلامی در روز جهانی قدس (سطح ۲)، شکل‌گیری جبهه مقاومت اسلامی در مناسبات دفاعی - امنیتی (سطح ۳)، و رویدادهای علمی جهان اسلام مانند جایزه علمی مصطفی ﷺ (سطح ۲) قابل تحلیل است.
از حیث لزوم بهره‌مندی از برکات اندیشه‌ورزی در دوران جنگ سخت و نرم، رهبر معظم انقلاب معتقد است:
«از جنگ سخت که احتیاج دارد به هیئت اندیشه‌ورز برای ترسیم و تعیین حدود این

کار که چه کسی برود، کی برود، چه جوری برود، تا جنگ نرم که جنگ نرم یک عرصهٔ بسیار وسیعی است و روزبه روز هم با گسترش این فضای مجازی دارد گستردگرتر می‌شود و خیلی هم خطرناک‌تر از جنگ سخت است - یعنی در جنگ سخت، جسم‌ها به خاک و خون کشیده می‌شوند، [ولی] روح‌ها پرواز می‌کنند و می‌روند به بهشت؛ [اما] در جنگ نرم، اگر خدای نکرده دشمن غلبه بکند، جسم‌ها پروار می‌شوند و سالم می‌مانند، [ولی] روح‌ها می‌روند به قعر جهنم؛ فرقش این است؛ لذا این خیلی خطرناک‌تر است - هیئت اندیشه‌ورز لازم دارد» (بیانات در دیدار بسیجیان، ۱۳۹۵/۰۹/۰۴).

نقش آفرینی جوانان تراز در قالب هیئت‌های اندیشه‌ورزی در عرصهٔ جنگ نرم و ترکیبی دستگاه استکبار جهانی مورد توجه است و این اهتمام با منویات معظم‌له در تحلیل متن بیانیه گام دوم انقلاب در راستای تصمیم‌گیری مبنی بر اندیشه‌ورزی هم راستاست.

بنابراین با عنایت به شایستگی‌های جوانان تراز گام دوم انقلاب که به آن پرداخته شد، می‌توان جوانان تراز را در قامت بسیج سفیران تحول گرا، تعالیٰ‌بخش و تمدن‌ساز با جهت‌گیری‌های تمدنی نظام جمهوری اسلامی در گام دوم انقلاب، به بهره‌گیری مؤثر و هوشمندانه از دستگاه محاسباتی در دیپلماسی جهان اسلام مبنی بر منظومه فکری حضرت آیة‌الله خامنه‌ای در مناسبات مختلف بر پایه وحدت اسلامی هدایت نمود، تا در راستای متوازن‌سازی بین عبرت‌ها و عبرت‌پذیرها گام بداریم، که «ما أكثُر العَبَرَ وأقْلَلُ الاعْتِباَر» (نهج‌البلاغه، حکمت ۲۸۹).

به منظور اعتباریابی و بررسی تأیید دقت علمی پژوهش کیفی، پژوهشگر معیارهای چهارگانه قابلیت اعتماد گوبا و لینکلن شامل: باورپذیری، اطمینان‌پذیری، تأیید‌پذیری و انتقال‌پذیری را مورد استفاده قرار داده است. در باورپذیری که با میزان باور داشتن به یافته‌های تحقیق ارتباط دارد، و از انسجام‌بخشی و همبسته بودن داده‌ها نیز به عنوان یکی از شاخص‌های باورپذیری یاد شد، پژوهشگر با دقت در انتخاب حجم نمونه (متن بیانیه گام دوم انقلاب و نیز بیانات آیة‌الله خامنه‌ای)، به داده‌های پژوهش انسجام‌بخشید و نتیجه آن نیز یافته‌های پژوهشی است که شرح و بررسی آن به طور مبسوط در بخش

بحث و بررسی پرداخته شد.

همچنین در اطمینان‌پذیری که دلالت دارد بر توانایی شناسایی جایی که داده‌های یک مطالعه معین از آنجا آمده و چگونه گردآوری شده و چطور به کار رفته‌اند، پژوهشگر هم راستا با مقاصد اصلی پژوهش خود که شایستگی‌های جوانان تراز گام دوم انقلاب و چگونگی نقش آفرینی جوانان تراز در وحدت تمدن ساز را مورد مطالعه قرار داد، به سراغ بیانات آیة‌الله خامنه‌ای در جمع مسئولان نظام، سفرای کشورهای اسلامی و نیز میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی رفت و به صورت تمام‌خوانی متن بیانات، فیش‌برداری متناسب با موضوع شایستگی‌ها و نحوه نقش آفرینی جوانان انجام شد.

در تأیید‌پذیری نیز که به استاندارد سازی روش‌ها تا حد امکان و نیز یادداشت کردن همه بینش‌ها اشاره دارد و مبتنی بودن یافته‌ها بر داده‌ها را نشان می‌دهد، نگارنده همواره در حین فیش‌برداری و کدگذاری‌های سه‌گانه، به یادداشت نگرش‌ها و بینش‌های متناسب با موضوع مورد پژوهش اقدام نمود که نتایج آن نیز در بخش بحث و بررسی یافته‌ها به روشنی قابل پایش است که نشان‌دهنده تطابق یافته‌ها با داده‌های پژوهش است.

از حیث انتقال‌پذیری نیز که با کاربرد پذیری یافته‌های پژوهش ارتباط دارد، پژوهشگر با دغدغه نظام‌سازی مبتنی بر کیفیت استدلال یافته‌های خود، اهتمام ویژه‌ای نسبت به کاربردی نمودن یافته‌های پژوهش خود داشت؛ به گونه‌ای که به عنوان مثال می‌توان به «بسیج سفیران تحول گرا، تعالی بخش و تمدن‌ساز»، «نجم»، «الگوسازی»، و «انسجام نسلی» که در سطح نظام‌سازی تدوین شده است، اشاره کرد.

نتیجه‌گیری

ظهور گفتمان انقلاب اسلامی مبتنی بر معارف ناب اسلام محمدي ﷺ و با قرائت مسلط و غالب رهبر کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمیني با بهره‌گیری از فلسفه قرآنی اطاعت از خدا و اجتناب از طاغوت به صورت توأمان (ایجابی و سلبی): «**إِنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ وَإِنْ تَبْغُوا إِلَيْهِ الظَّاغُوتَ**» (نحل / ۳۶)، در بین مکاتب فکری جهان و دو ابرقدرت سیاسی یعنی غرب و شرق (لیرالیسم و کمونیسم)، پدیده‌ای معجزه‌گون و معجزه‌آسا

بود که مطابق با مشی قرآنی **﴿لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ﴾** (بقره / ۲۷۹) در سیاست‌های سلطه‌گری دیگر کشورها و مستکبران جهان بروز و تجلی پیدا کرد. این تقابل و هماوری کم‌نظیر در عرصه جهانی در برابر چشم دوستان امیدآفرین بود و برای دشمنان بیم‌آفرین. بنابراین رهبری و هدایت انقلاب اسلامی مبتنی بر معارف قرآنی و اسلام ناب محمدی همواره مشی اصلی امامین انقلاب در ادوار تاریخ انقلاب اسلامی در افق تمدن نوین اسلامی و زمینه‌سازی ظهور حکومت مهدوی بوده است.

این پژوهش در راستای افق حرکتی انقلاب اسلامی و جهت‌گیری خط سیر نظام اسلامی در تحقق تمدن نوین اسلامی و به منظور مشارکت در تولید محتوای علمی حوزه علوم انسانی اسلامی و با هدف شناسایی مضامین شایستگی جوانان تراز گام دوم انقلاب اسلامی و چگونگی نقش آفرینی جوانان تراز در عرصه‌های گوناگون تمدن نوین اسلامی با رویکرد مقاومت و وحدت تمدن‌ساز انجام گرفته است.

به طور خلاصه از برایند مباحث اشاره شده در شایستگی‌های جوانان تراز گام دوم انقلاب اسلامی می‌توان چنین نتیجه گرفت که انقلاب اسلامی با شناسایی و هدایت نیروهای جوان مستعد (نجم) و هم‌افزایی نجم در قالب «بسیج سفیران تحول گرا، تعالی بخش و تمدن‌ساز»، برابر وعده‌ها و سنن الهی: **«إِن تَسْتَرُوا اللَّهَ يَنْصُرُكُمْ وَيُبَيِّنُ أَقْدَامَكُمْ»** (محمد / ۷)، **«وَرُبِّيْدُ أَنْ نَمَّنَ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضْعَفُوا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَهُمْ أَثْمَةً وَجَعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ»** (قصص / ۵)، **«إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا»** (حج / ۳۸)، **«وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ»** (حج / ۴۰): **«وَكَانَ حَفَّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ»** (روم / ۴۷)، خواهد توانست در افق تمدنی انقلاب اسلامی و جایگاه رفع مؤمنان: **«وَأَئُمُّ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ»** (آل عمران / ۱۳۹) در جهان و عرصه‌های بین‌المللی تأثیرگذار باشد و بشریت نیز از آفرینش‌های آن تأثیر پذیرد و در نهایت با شناخت حکیمانه و درست گذشته و درس گرفتن از تجربه‌های انقلابی، گام‌های مجاهدانه و استوارتری: **«يَبْيَسْ أَقْدَامَكُمْ»** (محمد / ۷) در جهت تمدن‌سازی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواح‌ناداء) در آینده بردارد.

همان طور که اشاره شد، اساس شکل‌گیری پیشنهادها مبتنی بر نتایجی است که به آن‌ها پرداخته شد. بنابراین هر محققی آرزومند است که نتیجه کارش «سودمند» باشد. مطلب مهم در هر پژوهش علمی این است که کار تحقیقی باید همیشه با اجتهد و

اظهارنظر توأم باشد و محقق در پایان کار و بر اساس مطالعات انجام شده، به طور قاطع نظر خود را درباره موضوع اعلام دارد تا به گسترش دامنه معرفی علم و یافته‌های موجود کمک نماید. مبتنی بر یافته‌های پژوهش حاضر و به منظور پیوند حوزه نظر و عمل و زمینه‌سازی نقش آفرینی مؤثر جوانان تراز گام دوم انقلاب در عرصه‌های جهانی با رویکرد تمدن نوین اسلامی، پیشنهادهای اجرایی به شرح ادامه ارائه می‌گردد:

- هویت و انسجام‌بخشی به جریان مقاومت اسلامی در بستر ظرفیت اجتماع جوانان تراز در عرصه‌های علمی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و...، مانند اربعین حسینی، رویدادهای علمی جهان اسلام، مسابقات ورزشی سیزما و...؛

- فعال نمودن جهاد تبیین و ظرفیت گفتمانی، اندیشه‌ورزی و دیپلماسی دولتها و ملت‌های اسلامی با تمرکز بر تربیت و پرورش جوانان تراز از طریق سازوکارهایی مانند هیئت‌های اندیشه‌ورزی مسئله‌محور، گردشگری اسلامی، بهره‌مندی از تجارت موفق و ناموفق کشورهای اسلامی از یکدیگر نسبت به موضوع مورد اشاره؛

- الگو سازی و روایت هدفمند از چهره های بین المللی مقاومت و پیشکسوتان تراز انقلاب اسلامی و جریان مقاومت اسلامی جهت معرفی به نسل جوان؛

- شناسایی جوانان تراز مبتنی بر شایستگی احصا شده از طریق سازوکارهای متقن ارزیابی شایسته محور؛

- تشکیل بانک اطلاعاتی نیروهای جوان مستعد (نجم)؛

- شناسایی نشانگاه‌های گلوگاهی و تعیین نقاط آسیب‌پذیر در عرصه‌های فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، علمی و ... جهان اسلام به منظور هدایت و نقش آفرینی جوانان تراز در سطوح مختلف؛

- برگزاری نشست‌های صمیمانه و چهره به چهره نیروهای جوان مستعد (نجم) با پیشگامان عالی رتبه جریان مقاومت اسلامی به منظور انتقال دانش بین نسلی در جهت انسجام نسلی و پیشگیری از انقطاع نسلی؛

- طراحی نظام آموزشی و تربیتی تراز به منظور تأمین سازوکارهای پشتیبان فرایند شناسیسته پایه و شایسته گرینی سطوح و عرصه‌های نقش آفرینی جوانان؛

- بهره‌مندی حداکثری از ظرفیت گفتمان‌سازی در سطوح سازمانی، ملی و فرامملی

به منظور بیدار نمودن باور و اراده‌های عمومی نسبت به مقاومت و وحدت تمدن‌ساز؛
- شناسایی و تقویت تشکل‌ها و انجمن‌های تراز آرمان‌ها و مقاصد عالی انقلاب
اسلامی به منظور شناسایی و پرورش جامعه هدف دانش‌آموزی و دانشجویی با رویکرد
کادرسازی برای جریان مقاومت اسلامی؛
به طور کلی «بسیج سفیران تحول گر، تعالی بخش و تمدن‌ساز» -با توجه به استدلال
اشارة شده و امکان‌پذیری آن در سطح نظام‌سازی- مبتنی بر نیروهای جوان مستعد (نجم)
می‌تواند در پیاده‌سازی و دستیابی به پیشنهادهای ارائه شده قابلیت‌سازی نماید.

کتاب‌شناسی

۱. قرآن کریم.
۲. نهج البلاعه.
۳. اکبری، حسین، «رابطه عزت ملی و حمایت از جبهه مقاومت در روابط خارجی جمهوری اسلامی ایران در بیانیه گام دوم»، مقاله در: مجموعه مقالات گام دوم انقلاب: الگوی نظام انتظامی تمدن‌ساز؛ عزت ملی و روابط خارجی، جلد دوم، ۱۳۹۷ ش.
۴. بهمنی، محمدرضا، «تمدن نوین اسلامی در اندیشه آیة‌الله خامنه‌ای (چیستی و چگونگی تکامل تمدنی جمهوری اسلامی ایران)»، تقدیم و نظر (فصلنامه فلسفه و الهیات)، سال نوزدهم، شماره ۲ (پیاپی ۷۴)، تابستان ۱۳۹۳ ش.
۵. بیانیه «گام دوم انقلاب» خطاب به ملت ایران، ۱۱/۲۲/۱۳۹۷ ش.. قابل دسترس در پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری به نشانی <<https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673>>.
۶. بیشه، مجید، نقش معنویت اسلامی در بروز رفتار شهر وندی سازمانی در سازمان ثبت احوال کشور، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۹۱ ش.
۷. همو، «هم‌افزایی کارگزاران تراز به مثابه سفیران تحول‌گرا، تعالیٰ بخش و تمدن‌ساز (شاپیتگی‌ها و راه‌های تقویت آن)»، فصلنامه مطالعات بین رشته‌ای داش راهبردی، سال دوازدهم، شماره ۱۴۰۱ بهار ۱۴۰۱ ش.
۸. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیة‌الله العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) به نشانی <<https://khamenei.ir>>- مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی (مجموعه بیانات).
۹. پورجلی، ریابه، و صمد عابدینی، «بررسی عوامل جامعه‌شناسخی مؤثر بر پذیده انسجام بین نسلی در میان جوانان (نسل جدید) و مقایسه آن با والدین (نسل قدیم)»، فصلنامه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، سال دوم، شماره ۵، بهار ۱۳۹۱ ش.
۱۰. تولایی، روح‌الله، و مهرداد محمدزاده علمداری، فنون و اینزاوهای روش تحقیق در مدیریت، تهران، جهاد دانشگاهی، واحد صنعتی امیرکبیر، ۱۳۹۶ ش.
۱۱. جعفری، روح‌الله، گزارش حکمرانی پیشرفت، تهران، پژوهشکده اندیشه دفاعی مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی و دجا، ۱۳۹۹ ش.
۱۲. داوودی، محمد، «راهبردهای وحدت ملی در استحکام‌بخشی قدرت درونی نظام جمهوری اسلامی ایران از منظر مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)»، فصلنامه امنیت ملی، سال نهم، شماره ۳۳، پاییز ۱۳۹۸ ش.
۱۳. درگاهی، حسین، محمدحسن علیپور فلاخ‌پست، و هادی حیدری قره‌بلاغ، «ارائه مدل شایستگی در توسعه منابع انسانی؛ مطالعه موردی شایستگی مدیران فرهنگسرای‌های سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران»، فصلنامه راهبرد توسعه، شماره ۳۳، پاییز ۱۳۸۹ ش.
۱۴. رعنایی، حبیب‌الله، مریم سلطانی، و حمیدرضا یزدانی، «شناسایی و رتبه‌بندی ابعاد و مؤلفه‌های شایستگی مدیران: تحلیل محتوای مدل‌های شایستگی مدیران»، فصلنامه مطالعات منابع انسانی، سال اول، شماره ۳، بهار ۱۳۹۱ ش.
۱۵. روتساز، حبیب، و مجید بیشه، «نقش معنویت اسلامی در بروز رفتار شهر وندی سازمانی»، فصلنامه مدیریت منابع در نیروی انتظامی، سال اول، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۳ ش.
۱۶. سعیدی شاهروodi، علی، گفتمان اصولگرایی، قم، زمزم هدایت وابسته به پژوهشکده علوم اسلامی امام صادق علیهم السلام، ۱۳۹۰ ش.

۱۷. شیرازی، جعفر، «الگوی دشمن‌شناسی مبتنی بر دیدگاه حضرت امام خامنه‌ای (بدله العالی) با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی»، فصلنامه پژوهش‌های حفاظتی-امنیتی دانشگاه جامع امام حسین (علیه السلام)، سال هشتم، شماره ۳۱، پاییز ۱۳۹۸ ش.
۱۸. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۸، <<https://www.shora-gc.ir/fa/news/4707>>.
۱۹. قربانی‌زاده، وجه‌الله، مجید بیشه، و فرزاد جهان‌بین، «شاپیستگی‌های کارگزاران تراز دولت اسلامی ایران با رویکرد تمدن نوین اسلامی»، فصلنامه مطالعات مدیریت راهبردی دفاع ملی، سال چهارم، شماره ۱۵، پاییز ۱۳۹۹ ش.
۲۰. لونبرگ، فردیک سی..، و بورلی ج. آبری، روش‌شناسی تحقیق و نگارش پایان‌نامه در علوم اجتماعی (چگونه یک پایان‌نامه یا رساله موفق بنویسیم؟)، ترجمه وجه‌الله قربانی‌زاده و سید‌محمد تقی حسینی مرام، تهران، بازتاب، ۱۳۹۳ ش.
۲۱. مجلسی، محمدباقر بن محمد تقی، بحار الانوار الجامعۃ للدرر اخبار الائمة الاطهار (علیهم السلام)، بیروت، دار احیاء التراث العربي، ۳، ۱۴۰۳ ق.
22. Campion, Michael A. & Alexis A. Fink & Brian J. Ruggeberg & Linda Carr & Geneva M. Phillips & Ronald B. Odman, "Doing Competencies Well: Best Practices in Competency Modeling", *Personnel Psychology*, Vol. 64(1), 2011.
23. Chen, Tao & Meiqing Fu & Rui Liu & Xuanhua Xu & Shenbei Zhou & Bingsheng Liu, "How do project management competencies change within the project management career model in large Chinese construction companies?" *International Journal of Project Management*, Vol. 37(3), 2019.
24. Hwang, Huei-Lih & Tian-Yuan Kuo, "Competency in delivering health education: A concept analysis", *Journal of Interprofessional Education & Practice*, Vol. 11, 2018.
25. Suhairom, Nornazira & Aede Hatib Musta'amal & Nor Fadila Mohd Amin & Yusri Kamin & Nur Husna Abdul Wahid, "Quality culinary workforce competencies for sustainable career development among culinary professionals", *International Journal of Hospitality Management*, Vol. 81, 2019.